

NOVA MISAO. Tömerdek a téma s legalább megannyi körötte a mondanivaló, csak győzze lap mindezt megragadni hogy írói (nem újságírói) földolgozásban kerüljön az olvasó elé. A Nova Misao az első szám után már szélesebb és átfogóbb témakörrel jelentkezett. Nem marad el az irodalom és nem teng túl a szépirodalom; ez a lap mind megközelítőbben úgy fogja át szellemi életünket, amilyen változó és fejlődő arccal él az nap-nap után.

A második szám még kicsit az elsőnek a folytatása volt. Gyorgye Kosztics a világnyelvek körüli harc kapcsán a nyelvek szerepéről ír és tanulmányában foglalkozik azokkal az áltudományos elvekkel és szempontokkal amelyeket Sztalin a kispolgári idealizmus álláspontjára helyezkedve ismerekedett becsempészni a lingvisztikába és a filológiába. Szkender Kulenovics cikkében megtaláljuk annak a nagy visszhangot keltett vitának a folytatását, amely már hónappal ezelőtt a „SVEDOČANSTVA“ és a „KNJIŽEVNE NOVINE“ között indult meg Eli Finci „A nevetés joga“ című írása nyomán. Ezuttal Kulenovics Eli Finciről mint irodalmi kritikusról ír s alapos munkájában részletesen rámutat azokra az elvi és esztétikai elvétésekre, amelyeket Eli Finci különösen a színházi kritika terén elkövetett s ennek folytán az ellentmondások egész sorába keveredett. A következő számban folytatott Kulenovics-tanulmány kiegészíti a kritikai kiemelését s ezzel a mai irodalomkritika egyes kérdéseinek sok mindenben általánosabb érvényű tisztázását adja.

Nem kerülheti el az írástudók figyelmét Zihel Borisz tanulmánya az „Egzisztencializmusról és annak társadalmi gyökereiről“, amelyet a folyóirat márciusi számában tett közzé. Ennek az értékes essaynek megírására az adott indítást, hogy Jean Paul Sartre, az egzisztencializmus „atyja“ az utóbbi időben megint szándékosan szenzációt keltő cikkel hívta föl magára a figyelmet. Ezt a cikket „A kommunizmus és a béke“ címmel tette közzé folyóiratában, a „Temps modernes“ben és nem sokkal később viharos vita támadt közte és Albert Camus között. Ezért foglalkozik vele ma a világsajtó elmondván mindazt, ami Sartre körül zajlik. Ezt az egész irodalmi harcot valóságos kommentár-tömkeleg kíséri hogy az egzisztencializmus „igehirdetése“ a moszkvai „írástudók“ hozzájárulásával minél zavarosabb legyen. Világos társai kép az amit Zihel tanulmányából kapunk mert benne a marxista elvek hű alkalmazása érvényesül.

A szépirodalom két írással szerepel: Iván Doncevic, a zágrábi Republika c. irodalmi folyóirat szerkesztője „Történet az autóbusszon“, Csopics Brankó pedig a „Holló és a riadó“ címmel közöl szépprózai munkát. A lap Figyelő rovatában a könyvkritikák mellett megjelent a színházi bírálat is e rovatban Klein Hugó foglalkozik Debreczeni József drámájának beográdi bemutatójával.

KRUGOVI. Ezt a folyóiratot — mint már beszámoltunk — az elmúlt évben a fiatal horvát írók indították az elődjéhez (Mladost) hasonló irodalmi célkitűzésekkel.

Most, hogy második évfolyamába lépett és munkatársai között találjuk Mirkó Bozsicsot, Ive Mihovilovicsot és Csedo Pricát is, a szerkesztőség arról ír, hogy a lap „ma már nem csupán a fiatalok lapja, hanem olyan irodalmi folyóirat, amely fölöleli valamennyi írónkat tekintet nélkül életkorára, akiket egy közös eszmei vonal kapcsol össze, hogy a művészet művelői ne maradjanak el a szocializmus többi társadalmi erői mögött.”

A februári számban Mirkó Bozsics regényrészletet közöl, Szlobodan Novak, Nikola Milicsevics, Zlatko Tomicsics, Joja Ricov, Ivan Lalics és Csedo Prica a lírát adják, Joszip Barkovics „Az élet folyója” című regényes elbeszélésének befejező közleményét hozza, Milos Bandics pedig naplójegyzeteket ír.

A tanulmányok között ebben a lapban is találunk egy írást Jean Paul Sartre egzisztencializmusáról, (Ive Mihovilovics tollából), de sokkal nagyobb érdeklődésre tarthat számot Danilo Pejovics cikke „Hegel esztétikájának alapvető problémáiról”. Az „Esztétika” első kötete a nemrégiben hagyta el a sajtót, de amióta megjelent, ez az első tanulmány, amely ismertetésével részletebben foglalkozik. Már-már azt hittük, hogy a hegeli Esztétika folyóiratainkban visszhangtalan marad, ezért hézagpótló az, amit Pejovics a Krugovi új számában adott.

A kissé szükreszabott irodalmi szemlében Brankó Csupics regényéről, az „Áttörés”-ről olvasunk bírálatot, mert az előbbi rovatok íróinak termékenysége kiszorította a figyelő apróbb érdekességeit.

KNJIZEVNOST. A „Knjizevnost” mint mindig, most is nagy gondot fordít arra, hogy a világ-irodalom eleven figyelője és minél hívebb tükrözője legyen. Igaz méltó helyet kapnak a hazai írók is, nem lehet azt mondani, hogy a nagyvonalúságra törekvő szempontok lemarasztalják őket, de a hazai

szépprózának mégis elég kevés hely jut. A februári számban (a lap legutóbbi száma) Prezsihov Voranc egyik elbeszélését találjuk szerb fordításban, a lírát Matics Dusan, Ante Cetineo, és Miodrag Pavlovics képviselik egy csokorra való kötetmennyel.

A világirodalmi szemle legérdekesebb olvasmánya Jean Cassou „levele” egy fausi olvasóhoz a szocializmusról és más gyönyörűségekről. E levél története legárabb olyan figyelmet kelt, mint maga a tartalom. Jean Paul Sartre főikérte az élő francia irodalom legnevesebb kritikusat, Jean Cassou-t, hogy írjon egy cikket a szocialista realizmusról az egzisztencialisták folyóiratába, a „Les Temps Modernes”-be. A kért kézirat meg is íródott, de az informbüros folyóirat nem merítte közzé tenni, nehogy kihívja maga ellen a moszkvai „nagy írástudók” szent haragját. Jean Cassou a Knjizevnost” párizsi munkatársa kérelmére átadta a levelet a Knjizevnostnak s így először nálunk jelenik meg az eddig még ismeretlen Cassou-levél a szocialista realizmusról. — Jovanovics Gyorgye cikke a fiatal Engels humanizmusáról szól, Mladenovics Tanaszije pedig a „Nouvelles Revue Francaise” új számáról számol be az olvasónak. A neves francia irodalmi folyóirat még a második világháború alatt elhallgatott, mert a német fasisztizmus csizmái elnémították s a háború után most jelent meg az első száma Jean Poland szerkesztésében s munkatársai között ott találjuk a legnevesebb francia írókat, költőket, művészeket és kritikusat. A lap ma is hű maradt hagyományaihoz; figyelője a szellemi és a művészeti élet minden területére kiterjed. Nincs olyan könyv, képzőművészeti kiállítás, drámai bemutató, film hangverseny vagy bármi más eseménye a szellemi világnak, amelyről ne számolna be akár egy röpke kis kommentárral is.

A figyelőben a legújabb beográdi Shakespeare-bemutatóról (IV. Henrik), a beográdi Drámai Színház Tennessy-bemutatójáról és a téli könyvtermés újabb értékeiről olvasunk kritikai beszámolót.

REPUBLIKA. Az irodalmi termés nem tarthat lépést a kalendáriumi évvel. Így a zagrabi irodalmi folyóirat sem, mint az előbbinek tükrözője, A IX. évfolyam első száma majd kéthónapos keséssel jelent meg épp oly színes és magas irodalmi igényű tartalommal, mint előbbi számai. Az új évfolyam rovatban vagy programban változást nem hozott; a Republika az újtásokat már az elmúlt évben elvégezte. Ehhez hű maradt ebben az évfolyamban is, — az első szám ezt adja hírül az olvasónak.

A bevezetőben Mirosláv Krlezsa folytatja naplójegyzeteit. Ezuttal Rotterdami Erasmusról tett közzé részletet. Számunkra (magyar olvasók számára) külön értéke ennek a nagy író elmének naplója, mert írásában a „Pester Lloyd“-dal folytat párbeszédet. Ez a magát liberálisnak vallott németnyelvű feudo-kapitalista lap 1942 augusztusában fasiszta nekifoháskodásában azt írta, hogy Rotterdami Erasmus „negatív és destruktív“ író és Móricz Zsigmond regénye, a „Rózsa Sándor“ nem más, mint a „közönséges gonosztevők dicsőítése“. Krlezsa Mirosláv a megszállás sötét napjaiban adott választ a „Pester Lloyd“-nak erre a förmedvényére és az irodalom és a történelem argumentumával mutatta be mindkét író értékeit. A naplójegyzeteket — mint maga Krlezsa mondja — nem prózában, hanem versben fejezte be, amelyben elmondja egy civilizáció haldoklását. „Vajjon — a szemünk láttára — természetes halállal hal meg vagy levágták, ki tudná ezt megmondani? Az az érzés, hogy valami meghal, helyesebben a halál érzelme, úgy gondolom, ki sem fejezhető prózában“... Ezért

írta hozzá a verset: a halhatatlan krlezsai sorokat.

Sinko Ervin — a folyóirat előbbi számában már fölvetett történelmi gondolat kapcsán — tanulmányt írt a „Második Jugoszláv Forradalom“ címmel. Ebben a tanulmányában Robespierre idézetéből indul ki és történelmi tényekkel rávilágít azokra az ellenforradalmi és marxista-ellenes törekvésekre, amelyekkel Sztalin és parancsuralmába tartozott csatlós ellenforradalmárok le akarták igazni pártunkat és szocialista hazánkat. Sinkó Ervin ezt a harcot úgy fogalmazta meg, mint Jugoszlávia Második Forradalmát s egyedülálló példaként mutatja föl, mert Jugoszlávia az egyedüli, amely tagadta a Szovjet Szövetségnek azt a jogát, hogy a nagyhatalom jogán elnyomja, maga alá hajtson más szocialista államot. Ezért a revizionizmus vádjá, amelyet a sztalini vezetés ellen emeltek nem jelent hitvitát a „marxista dogma“ körül, hanem győzelmet, annak a fölismerésnek a győzelmét, hogy a szocializmus fejlődési útja és a Szovjet Szövetség sztalini útja elváltak egymástól.

A folyóiratnak ebben a számában szépirodalommal is találkozunk. Jozsíp Pavicsics „Juhaim legelnek“ címmel novellát közöl, Kosztics Dusan pedig négy verset tett közzé. Az irodalmi szemlében Bogdanovics Milán Kulenovics „Pacsírta“ c. elbeszélő költeményéről ír kritikát, Pavletics Vlatko pedig Bozsics Mirkó nemrégiben megjelent regényének, a „Kurland“-nak az elemzésével foglalkozik. Ugyancsak az esztéta elmélyülésével nyúlt Jelicics Zsivko Segedin prózájához és kritikájában olyan szempontokat bontott ki, amelyeket nem szabad besorolni a szokványos könyvbírálati megállapítások közé.

Metszetek, képek és jegyzetek — mint mindig — most is kíséri az

állandó rovatok közleményeinek. Ezeket olvasgatva és szemlélgetve megint el kell mondanunk a már annyiszor kimondott szót: kár, hogy ezt a komolyértékű folyóiratot ritkán láthatni nálunk (a Vajdaságban) az olvasó kezében.

LETOPIS. Az év elején a Szerb Matica folyóirata, a Letopis ismét új köntösben jelent meg; egyszerűbb fődőlappal, mint az elmúlt évi volt. Belső beosztása nem változott s tartalmában ugyanúgy helyet biztosít a szépirodalomnak, mint az elmúlt esztendőkből is.

A bevezető cikkben Zsivojin Boskov a könyvkiadás és a kultúrpolitika kérdésével foglalkozik. A lyublyanai írókongresszus után irodalmi életünk központi problémája lett a könyvkiadás, annál is inkább, mert az anyagi eszközök hiánya rákényszerítette a könyvkiadókat is, hogy a „piacra” termeljenek és a „kurrens árút” helyezték előtérbe. Ezek a kérdések Zsivojin Boskovnál is az eddig ismert megvilágításba kerülnek s maga is a lyub-

lyanai kongresszus konklúziójára jut: csökkenteni kell a jó könyv árát, mégha áldozatok árán is, hogy eljusson az olvasóig.

Makszimovics Deszánka novellája mellett a folyóirat egy afrikai népmesét közöl, amely Leo Frobenius német kutató gyűjteményében jelent meg s ez a gyűjtemény szerb fordításban most a Szerb Matica kiadásában kerül el hozzánk.

A lírikusok közül Banyevics Mirko, és Ketig Tomisláv szerepelnek néhány költeménnyel. Leszkovács Mladen Erich Kosról, mint elbeszélőről ír kritikai tanulmányt, Bogdanovics Nana pedig Turgenyev prózájának költői szépségével foglalkozik. Az irodalmi szemle rovatban dr. Kosztics P. Milán igen értékes anyagot tesz közzé „Velyko Petrovics idegen nyelven” címmel, amelyből megtudjuk, hogy a Vajdaságból elszármazott neves szerb író műveit eddig tizenhárom nyelvre lefordították, köztük nem egy ki-
sebb művét világnyelvre is.

(L.)

H I D

IRODALOM * MŰVÉSZET * KRITIKA

Előfizetési ár az 1953. évre
 egész évre — — 420 dinár
 fél évre — — — 210 dinár
 negyed évre — — 105 dinár

Új
 postatakarékszámilánk
300-T-251